

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ФЕДЕРАЦІЯ ХОРТИНГУ

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ХОРТИНГУ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 9

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ФЕДЕРАЦІЯ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ УКРАЇНИ

ISSN 2410-5317

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ХОРТИНГУ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Засновано в 2014 р.

Випуск 9

Київ
Видавець Паливода А. В.
2018

УДК 37.02 : 796.85 (08)
ББК 74.202 : 75.715
Т 33

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту проблем виховання НАПН України
(протокол № 7 від 28 червня 2018 р.)*

**Збірник наукових праць входить до Переліку наукових фахових видань України,
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт
на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата педагогічних наук
(наказ МОН України від 07 жовтня 2015 р. № 1021)**

Редакційна колегія:

Бех І. Д.	– дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор
(головний редактор)
Канішевська Л. В.	– доктор педагогічних наук, професор (заступник головного редактора)
Артюшенко А. О.	– доктор педагогічних наук, професор
Беленька Г. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Болтівець С. І.	– доктор психологічних наук, професор
Діхтяренко З. М.	– кандидат педагогічних наук, доцент, голова науково-методичної колегії
Національної федерації бойового хортингу України, майстер спорту
України з хортингу
Єрмоменко Е. А.	– кандидат педагогічних наук, Заслужений тренер України, Майстер
спорту України міжнародного класу, президент Національної федерації
бойового хортингу України, Заслужений працівник ФК і спорту України
Зубалій М. Д.	– кандидат педагогічних наук
Коновець С. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Круцевич Т. Ю.	– доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор
Литвиненко А. М.	– кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Петрочко Ж. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Приступа Є. Н.	– доктор педагогічних наук, професор
Пустолякова Л. М.	– кандидат педагогічних наук
Тимошенко О. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Тимчик М. В.	– кандидат педагогічних наук, майстер спорту України з хортингу
Федорченко Т. Є.	– доктор педагогічних наук, професор
Хатько А. В.	– кандидат педагогічних наук, майстер спорту України з хортингу
Чобітько М. Г.	– доктор педагогічних наук, професор
Півоварський Юліуш	– почесний професор, PhD, ректор Вищої школи публічної і
індивідуальної безпеки „Апейрон“ (Польська Республіка)
Порада Віктор	– професор, доктор юридичних наук,
ректор Вищої школи в Карлових Варах (Чеська Республіка)
Шортт Джеймс Джордж
Кастлшортський	– президент Всесвітньої асоціації особистих охоронців (Ірландія)
Юрчак Войтех	– професор, PhD, Академія збройних сил ген. М. Р. Штефаника в
Ліптовському Мікулаші (Словацька Республіка)

Рецензенти:

Волков Л. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Єжова О. О.	– доктор педагогічних наук, кандидат біологічних наук, професор
Оржеховська В. М.	– доктор педагогічних наук, професор
Присяжнюк С. І.	– доктор педагогічних наук, професор
Сичов С. О.	– доктор педагогічних наук, професор

Т 33 Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. :
Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – 236 с.

ISBN 978-966-437-427-6.

До збірника увійшли наукові праці вітчизняних учених, аспірантів, тренерів з бойового хортингу. Автори спрямували свій науковий пошук на багатоаспектне висвітлення шляхів щодо реалізації сучасних підходів у теорії і методики бойового хортингу.

ISBN 978-966-437-427-6

УДК 37.02 : 796.85 (08)
ББК 74.202 : 75.715
© ІПВ НАПН України
© НФБХУ

ЗМІСТ	CONTENT
РОЗДІЛ 1	
ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ДОПРИЗОВНОЇ МОЛОДІ, КУРСАНТІВ І ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ, ПРАЦІВНИКІВ СИЛОВИХ СТРУКТУР ЗАСОБАМИ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ	MILITARY-PATRIOTIC EDUCATION AND PHYSICAL TRAINING OF PRE-MILITARY YOUTH, CADETS AND MILITARY OFFICERS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE AND SECURITY SERVICE STRUCTURES OFFICERS BY MEANS OF COMBAT HORTING
Діхтяренко Зоя, Єрмоєнко Едуард <i>Бойовий хортинг у комплексі навчально-виховних засобів загальноосвітньої школи</i>	Dikhtiarenko Zoya, Yeromenko Eduard <i>Combat horting in the complex of educational means of secondary school</i>
Єрмоєнко Едуард <i>Основоположні принципи бойового хортингу</i>	Yeromenko Eduard <i>Basic principles of combat horting</i>
Єрмоєнко Едуард <i>Бойовий хортинг як ефективний засіб військово-патріотичного виховання школярів і студентів</i>	Yeromenko Eduard <i>Combat horting as an effective means of military-patriotic education of schoolchildren and students</i>
Федорченко Тетяна, Єрмоєнко Едуард, Суліма Ігор, Полторацький Сергій <i>Бойовий хортинг як система морально-етичного виховання особистості</i>	Fedorchenko Tetiana, Yeromenko Eduard, Sulima Igor, Poltoratskyi Sergiy <i>Combat horting as a system of moral and ethical education of the individual</i>
Єрмоєнко Едуард, Чмелюк Василь, Біла Вікторія, Гришук Віктор <i>Бойовий хортинг у системі фізичного виховання студентів і курсантів</i>	Yeromenko Eduard, Chmeliuk Vasyi, Bila Victoria, Gryshchuk Victor <i>Combat horting in the system of physical education of students and cadets</i>
РОЗДІЛ 2	
ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТКУ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ ЯК НАЦІОНАЛЬНОГО ВИДУ СПОРТУ УКРАЇНИ ТА ЙОГО ФІЛОСОФСЬКЕ І ПСИХОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ ЯК ВИДУ БОЙОВОГО МИСТЕЦТВА	THE HISTORY OF CREATION AND DEVELOPMENT OF COMBAT HORTING AS A NATIONAL KIND OF SPORT IN UKRAINE, ITS PHILOSOPHY AND PSYCHOLOGICAL BACKGROUND AS A KIND OF MARTIAL ART
Бухтіяров Олексій, Єрмоєнко Едуард, Буток Олена, Єрмоєнко Вероніка <i>Бойовий хортинг – система національно-патріотичного виховання дітей та молоді</i>	Bukhtiyarov Oleksiy, Yeromenko Eduard, Butok Olena, Yeromenko Veronika <i>Combat horting is a system of national- patriotic education of children and youth</i>

Федорченко Тетяна,
Єрмоєнко Едуард,
Суліма Ігор,
Полторацький Сергій
м. Київ

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ЯК СИСТЕМА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. У даній науковій статті визначено основні аспекти морально-етичного виховання особистості засобами національного професійно-прикладного виду спорту України бойового хортингу, обґрунтовано чинники виховання особистості спортсменів бойового хортингу різних вікових груп, соціального положення, здібностей та спортивних досягнень. На основі виховних засад надано перелік цінностей особистості, що виховуються у процесі занять. Стан духовної культури і моралі суспільства, як у світі, так і в Україні, також впливає на процес виховання спортсменів, результати їхньої фізичної і психологічної підготовки. Морально-етичне виховання учнів у системі бойового хортингу здійснюється в контексті громадянської і загальнолюдської культури, охоплює весь тренувальний та навчально-виховний процес, ґрунтується на свободі вибору мети життєдіяльності та поєднує інтереси особистості, суспільства і держави. Орієнтири передбачають залучення спортсменів бойового хортингу до різних форм творчої та суспільно корисної діяльності, зокрема: пізнавальної, оздоровчої, трудової, художньо-естетичної, спортивної, пропагандистської, ігрової, культурної, рекреаційної, екологічної, що організовуються у години дозвілля, тобто у позакласний час. Метою основних орієнтирів морально-етичного виховання в бойовому хортингу є створення цілісної моделі виховної системи на основі громадянських та загальнолюдських цінностей як орієнтовної для проектування моделей виховних систем у закладах освіти України. Визначено морально-етичне підґрунтя бойового хортингу як засобу виховання особистості у процесі системних тренувальних занять.

Ключові слова: бойовий хортинг, морально-етичне виховання, виховний потенціал, філософська основа, тренування, змагання, виховання особистості, фізична підготовка, фізичне виховання, здоров'я людини, бойова культура, основи тренувань, фізичне навантаження, українські традиції, бойовий звичай, сутичка, двобій, бойова підготовка, захист України, тренерська практика, учень, вчитель, педагогіка, психологія, теорія і методика виховання.

Актуальність наукового дослідження. Цінність – важливість, значимість, користь, корисність чого-небудь. Цінності це регулятивні компоненти будь-якої культури, що втілюють ідеали і уявлення про ідеали. Система бойового хортингу всебічно виховує особистість, робить її життя по-справжньому ціннісним. Система бойового хортингу декларує справжні людські цінності та виховує таким чином дітей і молодь [1; 2; 5–12].

Зовні цінність виступає як властивість предмета або явища. Цінності бойового хортингу є суб'єктивними оцінками конкретних властивостей, які залучені в сферу суспільного буття людини, а людина в них зацікавлена або відчуває потребу. Цінність, термін, широко використовуваний у філософській, соціологічній та педагогічній літературі для вказівки на людське, соціальне і культурне значення певних явищ дійсності. У структурі людської діяльності ціннісні аспекти взаємопов'язані з пізнавальними і вольовими; в самих ціннісних категоріях виражені граничні орієнтації знань, інтересів і переваг різних суспільних груп і особистостей.

Кожна історично конкретна суспільна формація може характеризуватися специфічним набором та ієрархією цінностей, система яких виступає в якості найбільш високого рівня соціальної регуляції. Цінності не тільки керують діями, але і є цілями самі по собі, або грають роль смислів людського життя: цінності творчості (в тому числі праці), цінності переживання (перш за все любові) і цінності відносин. Згідно традиційно сформованим уявленням про сферу суспільного життя цінності поділяються на матеріальні і духовні, цінності виробничо-споживчі (утилітарні), соціально-політичні, пізнавальні, моральні, естетичні, релігійні.

Цінності, будучи продуктом життєдіяльності суспільства і соціальних груп, займають особливе місце в структурі особистості кожного конкретної людини. Виступаючи автономними по відношенню до потреб (за психологічними законами, формуванню і феноменології), джерелами осмислення, вони підключають індивідуальну життєдіяльність до життєдіяльності

соціуму, висвітлюють життєвий сенс об'єктів і явищ дійсності під кутом зору стійких інтересів розвитку соціального цілого, заломлених і осмислених людиною в якості ціннісних орієнтирів її життя, формулюються як ідеали, моделі належного, що задають спектр інваріантних граничних параметрів бажаних перетворень дійсності [17; 27].

Виклад основного матеріалу. Всі предмети природи володіють як би подвійним буттям – природним, речовим і ціннісним, аксіогенним. Звідси і різні підходи до їх освоєння. Якщо при науково-теоретичному освоєнні об'єкт розглядається таким, який він є поза свідомістю людини, то при ціннісному освоєнні – осмислюється питання про те, яке його значення для задоволення потреб та інтересів людини.

Складність визначення сутності феномену цінності пов'язана з його багатозначністю та його об'єктивними особливостями. У науковій літературі налічується більше ста визначень поняття «цінність», в яких пропонуються до розгляду різноманітні підходи і сторони виховання.

По суті у цінностях необхідно виділити два моменти:

зв'язок з людиною як суб'єктом;

санкціонування цінності суспільством або групою (при виконанні цієї умови цінності розгортаються як норми й ідеали).

Характерно віднесення цінності до сфери належного, яке виступає в якості норми, цілі, ідеалу, але в реальному житті не здійснено. Судження цінності має телеологічний характер, тобто вказує на стан з певною метою. Цінність не те, що є, а те, що повинно бути. Цінності – це головним чином ідеали суспільного життя, а на цій основі і особистої діяльності. Система бойового хортингу розуміє під цінністю самостійний по відношенню до окремої людини інваріант оціночного досвіду, об'єктивувати в штучних формах специфічної предметності. Процес трансформації соціальних цінностей в особистісні за виховними методиками бойового хортингу здійснюється через момент практичної включеності спортсмена бойового хортингу в соціальні відносини, в специфічне мікросередовище – соціальну групу, клуб бойового хортингу, який є ретранслятором цінностей суспільства [13–16; 26].

З одного боку, вона є опосередкованою ланкою включення спортсмена бойового хортингу в колективну діяльність, в процес засвоєння і реалізації цінностей конкретного суспільства, тобто такою, що забезпечує функції регуляції соціальної поведінки особистості у відповідності до цінностей і цілей розвитку суспільства та функціонування соціальних груп (колективів бойового хортингу). З іншого боку, вона відкриває для спортсмена бойового хортингу можливості соціального розвитку. Або, водночас, соціальної адаптації, – наприклад, захисного ототожнення з групою, що особливо актуально в умовах соціальної кризи.

Механізмом особистісного освоєння групових цінностей системи бойового хортингу є соціальна ідентифікація як процес становлення соціальної ідентичності спортсмена бойового хортингу, що не зводиться до групової (рольової) ідентичності. Соціальна ідентичність – один із механізмів суб'єктивно-особистісного освоєння соціальної дійсності, що лежить в основі формування стійкої системи особистісних смислів, стійкої структури відносин спортсмена бойового хортингу зі світом.

Цінність як властивість предмета або явища властива йому не від природи, не в силу внутрішньої структури об'єкта, а тому, що він є носієм певних соціальних відносин, будучи залученим у сферу суспільного буття людини. Однак, дана предмету або явищу конкретною людиною, вона індивідуальна, а тому оцінок одного і того ж об'єкта може бути стільки, скільки існує людей, які оцінюють. Реальною основою їх різноманітності є індивідуальні особливості цієї людини, специфіка її потреб та інтересів. У той же час оцінка є відображенням об'єктивної реальності. На цій основі повторювані оцінки створюють норми і принципи будь-якої соціокультурної освіти (груп, суспільства в цілому), які представляють собою стійкі оцінки в їх впливі на поведінку спортсмена бойового хортингу [19; 25].

Вони мають величезний особистісний сенс для суб'єкта, оскільки психологічне значення – це стало надбанням свідомості спортсмена бойового хортингу: узагальнене відображення дійсності, вироблене людством і зафіксоване у формі поняття, знання або навіть у формі вміння як узагальненого образу дії, норми поведінки тощо. Людина знаходить вже готову, історично сформовану систему значень і оволодіває нею: власне психологічним фактом життя спортсмена бойового хортингу є те, що він опановує або не опановує даними значеннями, засвоює або не засвоює їх, і то, наскільки спортсмен ними опанує і чим вони стають для спортсмена бойового хортингу, для його особистості, останнім же залежить від того, який суб'єктивний особистісний сенс воно для спортсмена бойового хортингу має.

Системоутворювальною ознакою структури особистості виступає внутрішня позиція особистості, інакше її спрямованість, що є головним чином емоційним феноменом [28–36]. Методики бойового хортингу впроваджують концепцію умонастрою, об'єднавши в більш загальну категорію свідомі і емоційні компоненти цілісної спрямованості особистості спортсмена бойового хортингу.

Спрямованість – це найважливіша сторона особистості, що визначає її соціальну і моральну цінність. Це той інтегральний феномен, який розкриває тенденційність поведінки, характеризує особистість як суб'єкта відносин. Свій прояв спрямованість знаходить у внутрішніх елементах особистості: в потребах, установках, ціннісних орієнтаціях, інтересах, цілях, ідеалах. Все це відноситься до мотиваційної сфери спортсмена бойового хортингу, тобто може спонукати його до діяльності. Істотно, що поведінка особистості визначається не яким-небудь одним мотивом, а їхньою складною ієрархічною системою, узагальненою соціальною характеристикою якої і є її спрямованість. Вона є певним генералізуючим початком, що охоплює всі сфери, всі поверхи людської психіки – від потреб до ідеалів [18; 20–24].

Предмети і явища дійсності, пов'язані з особистістю та суспільними відносинами, виступають як об'єктивно включені в її життєвий світ і в її діяльність, в якій вони набувають особистісної значимості, цінності. Поняття ціннісної орієнтації особистості виникає для пояснення соціально значущої поведінки. Ціннісна орієнтація тотожна історії соціальних установок людини. У світовій психології існує величезна кількість робіт, присвячених цінностям і ціннісним орієнтаціям, вивчається їх ієрархія. Висловлюючи певні якості особистості, ціннісна орієнтація в той же час є і засобом реалізації певних суспільних цілей.

Нормативно-ціннісний підхід вивчення соціально-ціннісного менталітету суспільства ведеться у системі бойового хортингу ефективно. Багато років цією проблематикою займалися вчені науково-методичної колегії Національної федерації бойового хортингу України. В їх основі лежить уявлення про те, що визначальною силою розвитку і перетворення суспільства є розбіжність цілей та інтересів спортсменів бойового хортингу або певних відповідних груп, клубів, федерацій. В рамках цього підходу досліджується загальне фундаментальне питання про природу інтересів і про спосіб усвідомлення їх діючим спортсменом бойового хортингу. Основою суспільства, яка інтегрує його, є суспільна свідомість: загальні вірування, цінності і норми. Ослаблення загальних вірувань і почуттів загрожує дезінтеграцією суспільства, його розпадом [37–40]. Сила суспільної свідомості, його вплив на спортсмена бойового хортингу представляється у вигляді найважливішого засобу забезпечення стабільності соціальної системи і її нормального функціонування.

Цінності можуть також розглядатися під соціально-психологічним кутом зору, поставати як соціальне явище, як продукт життєдіяльності суспільства і соціальних груп.

Цінність – це стійке переконання у тому, що певний спосіб поведінки чи існування є індивідуально або соціально кращим перед, або поряд з будь-яким іншим способом поведінки або існування в аналогічній ситуації. Система цінностей є стійка сукупність переконань. Виділяючи три типи переконань: екзистенційні, оціночні та прогностичні, можна віднести цінності до останнього, третього типу, що дозволяє орієнтуватися в бажаності або небажаності способу поведінки (операціональні, інструментальні цінності) і існування (сміслові, термінальні цінності). Людство як регулятора життєдіяльності, визначило для себе різного рівня цінності. У процесі самовдосконалення, індивідуального сходження до основ буття люди прагнуть до осягнення духовних цінностей і внутрішнього руху відповідно до них. До них ми відносимо: прагнення до Істини (пізнання світу і самопізнання), прагнення до Краси (людини, суспільства, природи), прагнення до Доброти і Любові (співчуття, співпраця, співтворчість). Сприйняття духовних цінностей, не дивлячись на їх всеосяжний характер, все одно має своє смислове поле у різних народів.

Мова спілкування володіє якісною характеристикою свого народу (його ментальності, національних особливостей) і тих, хто нею розмовляє з дитячих років. Не випадково всіх громадян України іноземці називають ще й слов'янами. Духовні цінності закликають людину до захисту своєї Батьківщини, але виступають проти загарбницьких воєн. У процесі соціального життя, соціалізації, регуляторами виступають соціальні цінності. Соціальні цінності – це цінність певних відносин і якостей соціального феномена в системі «людина-суспільство». Це – суспільство (колектив), сім'я, народ, держава, громадські інститути і структури.

Науковці сфери бойового хортингу мають схоже уявлення про соціальні цінності як суспільно значущі для особистості, соціальних спільнот і суспільства в цілому, матеріальні,

соціальні об'єкти, духовна діяльність людини і її результати; соціально схвалювані, і розділяються більшістю людей уявлення про те, що таке добро, справедливість, патріотизм, любов, дружба тощо. Соціальні цінності не піддаються сумніву, вони служать еталоном, ідеалом для всіх людей, на їх формування спрямований педагогічний процес системи бойового хортингу.

Виділяються в соціальних цінностях моральні аспекти – моральні та естетичні імперативи (вимоги), вироблені людською культурою і є продуктами товариств, свідомості. Людина засвоює цінності в процесі своєї соціалізації, що є основою соціальних норм. Соціальні цінності, таким чином, включають моральні цінності, що мають значення для всього суспільства, а також цінності професійних та інших спільнот (різноманітних субкультур). Для сфери бойового хортингу інтерес представляють педагогічні цінності [40–43].

Педагогічні цінності як моральні цінності – це ті її особливості, які дозволяють не тільки задовольняти потреби педагога, але і служать орієнтирами його соціальної та професійної активності, спрямованої на досягнення гуманістичних цілей. Педагогічні цінності залежать від соціальних, політичних, економічних відносин у суспільстві, які багато в чому впливають на розвиток педагогіки і освітньої практики. Зі зміною соціальних умов життя, розвитком потреб суспільства і особистості трансформуються і педагогічні цінності. Педагогічні цінності різняться за рівнем свого існування. У цій підставі виділяються особистісні, групові та соціальні педагогічні цінності. Система ціннісних орієнтацій містить не тільки когнітивні, але й емоційно-вольові компоненти, які відіграють роль її внутрішнього орієнтиру. У ній асимільовані як соціально-педагогічні, так і професійно-групові цінності, що служать підставою індивідуально-особистісної системи педагогічних цінностей системи бойового хортингу.

Ця система включає:

цінності, пов'язані із затвердженням особистістю своєї ролі в соціальному і професійному середовищі (суспільна значущість праці педагога, престижність педагогічної діяльності, визнання професії найближчим особистим оточенням тощо);

цінності, що задовольняють потребу в спілкуванні і розширюють його коло (спілкування з дітьми, колегами, референтними людьми, переживання дитячої любові і прихильності, обмін духовними цінностями тощо);

цінності, що орієнтують на саморозвиток творчої індивідуальності (можливості розвитку професійно-творчих здібностей, залучення до світової культури, заняття улюбленим предметом, постійне самовдосконалення тощо);

цінності, що дозволяють здійснити самореалізацію (творчий, варіативний характер праці педагога, романтичність і захопливість педагогічної професії, можливість допомоги соціально неблагополучним дітям тощо);

цінності, що дають можливість задовольняти прагматичні потреби (можливості отримання гарантованої державної служби, оплата праці і тривалість відпустки, службове зростання тощо).

Серед названих педагогічних цінностей можна виділити цінності самодостатнього і інструментального типів, що розрізняються за предметним змістом. Самодостатні цінності – це цінності-цілі, що включають творчий характер праці педагога, престижність, соціальну значимість, відповідальність перед державою, можливість самоствердження, любов і прихильність до дітей. Цінності цього типу служать підставою розвитку особистості і вчителя, і учнів.

Цінності-засоби – це три взаємопов'язані підсистеми: власне педагогічні дії, спрямовані на рішення професійно-освітніх і особистісно-розвивальних завдань (технології навчання і виховання); комунікативні дії, що дозволяють реалізувати особистісно та професійно орієнтовані завдання (технології спілкування); дії, що відображають суб'єктну сутність педагога, які інтегративні за своєю природою, так як об'єднують всі три підсистеми дій в єдину аксіологічну функцію.

Моральні цінності виникли як вимоги до поліпшення моралі людей, які проживають у певних спільнотах, державах. Ніхто не буде заперечувати, що моральні цінності пігмеїв і українців мають відмінності. Крім цього, моральні цінності вказують на те, чого робити не можна (табу). До них ми можемо віднести заповіді господні. Для сучасної України моральними цінностями є: любов до Батьківщини, сім'ї, безкорисливість (актуальна в період хижацької свідомості більшості українських бізнесменів), готовність прийти на допомогу іншому, толерантність, співпраця, соціальна активність тощо.

Також пропонується розглядати в педагогіці бойового хортингу моральні цінності як гуманістичні, тобто такі, що розкривають в людині людське, і розділити цінності на дві групи:

Цінності чесноти – базові цінності, що становлять зміст духовно-моральної культури спортсменів бойового хортингу, основу особистісних духовних якостей. Ці цінності виражають орієнтацію на практичне застосування того, що вважається добром і благом. До них віднесені альтруїзм (спрямованість на інтереси інших, зацікавленість у високій користі свого служіння, тим самим задовольняються власні інтереси), другоюдомінантність (прагнення до співпраці з іншим і прийняття його як суверенної особистості), толерантність (рівноправні, шанобливі стосунки, побудовані на довірі і договорі, але не плутати з потуранням і підлабузництвом), емпатія (співчуття іншому, готовність прийти йому на допомогу).

Цінності життєдіяльності – складають мотиваційну основу поведінки і творчої активності спортсменів бойового хортингу, яка має безумовну орієнтацію на самореалізацію людини, включають норми і еталони належного. До них віднесені: самореалізація (прагнення найбільш повно проявити свої здібності в житті), свобода (можливість і здатність людини мислити, діяти, робити вчинки, виходячи з власних інтересів і цілей, при цьому несучи відповідальність за прийняті рішення), інтерес (форма прояву потреб, вираження активності, яка забезпечує спрямованість особистості і допомагає становленню орієнтирів поведінки), взаєморозуміння (готовність осягати індивідуальні особливості іншими і очікування, що людина сама буде адекватно ідентифікована іншими), співпраця (узгоджена, спільна і ціннісно значуща для учасників діяльність), підтримка (допомога дитині в розкритті своєї індивідуальності і вирішенні життєвих проблем).

Любов як цінність життєдіяльності особливого значення набуває в педагогічній, виховній діяльності. Любов у педагогічному сенсі – це здатність педагога відчувати поле свідомості дитини і взаємодіяти з нею, допомагаючи і підтримуючи в розвитку, зміцнюючи, мотивуючи, налаштовуючи на саморозвиток. Любити дитину – це значить вірити в неї, допомагаючи у вирішенні проблем і труднощів, що заважають в розкритті природних задатків і талантів.

Цей вид зв'язку можна ще назвати буттєвою любов'ю. Така любов вільна від власницьких почуттів і несе в собі, скоріше, повагу, ніж претензії. Буттєва любов робить дуже глибоке терапевтичний і психологічний вплив на всю особистість. Подібний характерологічний вплив робить відносно чиста від усіляких домішок любов будь-якої здорової матері до своєї дитини або досконала божественна любов, описувана деякими містиками.

Сучасне життя вимагає творчих особистостей, що вміють любити, здатних до дій в нестандартних ситуаціях, з широким кругозором і внутрішньою мотивацією до діяльності.

Людина, не здатна на любов, яка нехтує або лякається людей, сприймається оточуючими вороже, як чужорідне явище. При всьому природному егоїзмі, який демонструє сучасний людина, ми залишаємося громадськими істотами. Всі великі релігії світу та ідеологічні доктрини сучасних держав стверджують, що людина може виконати своє призначення, тільки залишаючись у полі любові до собі подібного, ототожнюючи себе з людством.

Висновки. У результаті аналізу результатів дослідження можна зробити висновок, що стан буття поза системою цінностей є психопатогенним. Людській істоті, щоб жити і осягати життя, необхідні системи координат, філософія життя майже в тій же мірі, що і сонячне світло, кальцій і любов. Особистість у ціннісних устремліннях спрямовує свої зусилля або до крайнього індивідуалізму, або до розвитку себе у співтоваристві, в інтересах інших. Цінності спільноти можуть бути спрямовані або до уніфікації особистості в інтересах всіх, або до розвитку спільноти вільних особистостей. Необхідне прагнення і спільноти, і особистості в своїх ціннісних устремліннях рухатися до створення можливостей для розвитку кожного. Це шлях найбільш складний, але спрямований на самовдосконалення і розвитку всіх.

Віра в майбутнє дозволяє кожному побачити результати своєї праці вже зараз в процесі руху шляхом духовного оновлення. Тільки той учитель допомагає в дійсності успішно розвиватися дитині, якщо сам усвідомлює своє призначення як людина, яка несе не знання матеріального світу, а способи його осягнення, способи самовиховання морально-етичних якостей..

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці та впровадженні технологій морально-етичного виховання спортсменів бойового хортингу різних вікових груп у навчально-спортивну діяльність фахівців, тренерів, суддів, інструкторів системи бойового хортингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бадьора С. М. Бойовий хортинг у впровадженні науково-методичної літератури з рекреації і фізичної реабілітації спортсменами підліткового та студентського віку / С. М. Бадьора, Е. А. Єрьоменко, М. В. Тимчик, В. Е. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 190–199.

2. Бойко В. Ф. Бойовий хортинг та психологічні особливості підготовки спортсменів / В. Ф. Бойко, З. М. Діхтяренко, Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 46–55.
3. Бойко В. Розвиток силових якостей у студентів-хортингістів / В. Бойко, І. Малинський, Е. Єрьоменко, З. Діхтяренко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 104–112.
4. Болтівець С. І. Бойовий хортинг як засіб виховання справедливості в молодших школярів у процесі гурткових занять / С. І. Болтівець, Е. А. Єрьоменко, О. А. Остряньська, В. Е. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 148–160.
5. Бухтіяров О. А. Бойовий хортинг – система національно-патріотичного виховання дітей та молоді / О. А. Бухтіяров, Е. А. Єрьоменко, О. В. Бутко, В. Е. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 61–70.
6. Діхтяренко З. М. Бойовий хортинг та значення патріотичних цінностей у процесі виховання спортсменів молодшого шкільного віку / З. М. Діхтяренко, Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 6–18.
7. Діхтяренко З. М. Бойовий хортинг у комплексі навчально-виховних засобів загальноосвітньої школи / З. М. Діхтяренко, Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 6–21.
8. Ерёмченко Э. А. Воспитание настойчивости у детей 6–7 лет в процессе занятий хортингом / Э. А. Ерёмченко // *Сибирский педагогический журнал : научное периодическое издание*. Новосибирск, 2013. № 6. С. 209–213.
9. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг як засіб оптимізації функціональної підготовки студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 19–33.
10. Єрьоменко Е. А. Виховання наполегливості у школярів 6–7 років у процесі занять хортингом : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Едуард Анатолійович Єрьоменко. – К., 2016. – 222 с.
11. Єрьоменко Е. А. Виховний потенціал та філософська основа бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 147–157.
12. Єрьоменко Е. А. Військово-патріотична програма і прикладний хортинг / Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2014. – Вип. 1. – С. 10–19.
13. Єрьоменко Е. А. Вплив здоров'я на біомеханічні показники серця спортсменів вищої кваліфікації за результатами даних ехокардіографії / Е. Єрьоменко, В. Чибісов, О. Говоруха, Ю. Рейдерман // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2015. – Вип. 4. – С. 92–103.
14. Єрьоменко Е. А. Всесвітнє українське земляцтво та діаспора у сприянні розвитку бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 56–79.
15. Єрьоменко Е. А. Засади формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу / Е. А. Єрьоменко // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 10 (80) 16. – С. 38–44.
16. Єрьоменко Е. А. Медико-біологічні та морфофункціональні особливості бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 112–121.
17. Єрьоменко Е. А. Морально-психологічне супроводження спортсменів бойового хортингу в стресових ситуаціях у процесі змагань / Е. А. Єрьоменко, Т. С. Федорченко, З. М. Діхтяренко, В. Е. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 139–146.
18. Єрьоменко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи «хортинг» для учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Е. А. Єрьоменко. – К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
19. Єрьоменко Е. А. Національна дитячо-юнацька військово-спортивна гра «Хортинг-Патріот» як форма національно-патріотичного та фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів України. *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. К. : Паливода А. В., 2015. Вип. 4. С. 163–185.
20. Єрьоменко Е. А. Принципи виконання й методика вивчення базових технічних елементів хортингу: методичний посібник. – К. : Паливода А. В., 2009. 87 с.
21. Єрьоменко Е. А. Силова підготовка школярів 14–17 років на уроках фізичної культури з елементами бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко, С. І. Болтівець, І. В. Суліма, В. Е. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 158–165.
22. Єрьоменко Е. А. Система фізичного виховання спортсменів бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 188–205.

23. Єрьоменко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник. – К. : Паливода А. В., 2009. 227 с.
24. Єрьоменко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу : метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко. К. : Паливода А. В., 2017. 440 с.
25. Єрьоменко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді на заняттях хортингом у навчальних закладах / Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць* / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 6. – С. 115–123.
26. Єрьоменко Е. А. Хортинг. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл / Е. А. Єрьоменко. – К. : Паливода А. В., 2010. – 108 с.
27. Єрьоменко Е. А. Хортинг. Робоча програма та методичні плани навчально-тренувальної роботи для громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування та спортивних клубів, груп різних форм власності / Е. А. Єрьоменко ; Мін-во України у справах сім'ї молоді та спорту, Українська федерація хортингу. – К. : ВГО «Українська Федерація Хортингу», 2011. – 40 с.
28. Єрьоменко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
29. Зубалій Н. П. Психологічні та соціальні основи виховання особистості у системі бойового хортингу / Н. П. Зубалій, М. Д. Зубалій, Е. А. Єрьоменко, В. Е. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 122–129.
30. Івашковський В. В. Психомоторика та психо-фізіологічні особливості підготовки спортсменів бойового хортингу / В. В. Івашковський, Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 130–138.
31. Оржеховська В. М. Концепція національної філософії виховання дітей та молоді в Україні на засадах хортингу (проект) / В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрьоменко, З. М. Діхтяренко, О. В. Мельник // *Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць* / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 17–34.
32. Остапенко О. І. Бойовий хортинг як засіб формування в школярів фізичних здібностей як основи тверезого способу життя в майбутній життєдіяльності / О. І. Остапенко, М. Д. Зубалій, Е. А. Єрьоменко, М. В. Тимчик // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 166–172.
33. Остряньська О. А. Бойовий хортинг у впровадженні творчих здобутків передового регіонального педагогічного досвіду формування у старших дошкільників соціально-комунікативних умінь у театралізованій діяльності з використанням хортинг-ляльок / О. А. Остряньська, Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 173–186.
34. Параниця С. П. Бойовий хортинг – фундаментальний осередок воїнських традицій української землі. / С. П. Параниця, Е. А. Єрьоменко, Г. А. Коломоєць, В. Е. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 102–111.
35. Петрович Ж. В. Бойовий хортинг як засіб виховання патріотизму у школярів і студентів / Ж. В. Петрович, Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 34–45.
36. Петрович Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб. / Ж. В. Петрович, Е. А. Єрьоменко // К. : Паливода А. В., 2016. – 544 с.
37. Присяжнюк С. І. Бойовий хортинг та проблема активного відпочинку спортсменів у різні вікові періоди / С. І. Присяжнюк, Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 206–218.
38. Присяжнюк С. І. Бойовий хортинг як засіб формування здоров'язбережувальної компетентності студентів закладів вищої освіти ІТ-технологій / С. І. Присяжнюк, Е. А. Єрьоменко, З. М. Діхтяренко, В. Е. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць*. К. : Паливода А. В. 2018. Вип. 9. С. 217–225.
39. Сичов С. О. Бойовий хортинг та особливості оптимізації управління атлетичним тренуванням у процесі спортивної діяльності / С. О. Сичов, Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 219–225.
40. Тимчик М. В. Хортинг як засіб виховання наполегливості в молодших школярів / М. В. Тимчик, Е. А. Єрьоменко // *Фізичне виховання в рідній школі*. – Вип. 1. – К.: Педагогічна преса, 2014. – С. 38–41.
41. Федорченко Т. Є. Бойовий хортинг як засіб національно-патріотичного виховання і фізичної підготовки школярів, студентської та курсантської молоді / Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрьоменко, З. М. Діхтяренко, В. Е. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 80–87.
42. Чаплигін В. П. Бойовий хортинг та здоров'я людини у системі інтердисциплінарних досліджень / В. П. Чаплигін, Е. А. Єрьоменко, З. М. Діхтяренко, Т. П. Короткова // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць*. К. : Паливода А. В. 2018. Вип. 9. С. 139–147.
43. Savchenko, Anatoliy; Yeromenko, Eduard. Combat horting – educational practice for young people. *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць*. К. : Паливода А. В. 2017. Вип. 8. С. 88–95.

REFERENCES

1. Badiora, S. M., Yeromenko, E. A., Tymchyk, M. V., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng u vprovadzhenni naukovo-metodychnoi literatury z rekreatsii i fizychnoi rehabilitatsii sportsmeniv pidlitkovoho ta studentskoho viku* [Combat horting in the introduction of scientific and methodological literature on recreation and physical rehabilitation by adolescent and student athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 190–199). Kyiv: Palyvoda A. V.

2. Boyko, V. F., Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng ta psykholoichni osoblyvosti pidgotovky sportsmeniv* [Combat horting and psychological features of training athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 46–55). Kyiv: Palyvoda A. V.
3. Boyko, V., Malynskiy, I., Yeromenko, E., & Dikhtiarenko, Z. (2017). Development of power qualities in students-hortings. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriia i metodyka hortynhu*: Issue 7 (pp. 104–112). Kyiv: Palyvoda A. V.
4. Boltivets, S. I., Yeromenko, E. A., Ostrianska, O. A., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng yak zasib vykhovannia spravedlyvosti v molodshykh shkoliariv u protsesi hurtkovykh zaniat* [Combat horting as a means of educating justice in junior high school students in the process of group classes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 9 (pp. 148–160). Kyiv: Palyvoda A. V.
5. Bukhtiyarov, O. A., Yeromenko, E. A., Butok, O. V., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng – systema natsionalno-patriotynoho vykhovannia ditey ta molodi* [Combat horting is a system of national-patriotic education of children and youth]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 9 (pp. 61–70). Kyiv: Palyvoda A. V.
6. Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng ta znachennia patriotychhykh tsinnosti u protsesi vykhovannia sportsmeniv molodshoho shkylnoho viku* [Combat horting and the importance of patriotic values in the process of educating athletes of primary school age]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 6–18). Kyiv: Palyvoda A. V.
7. Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, E. A. (2018). *Boyovyi khortyng u kompleksi navchalno-vykhovnykh zasobiv zagalnoosvitnioi shkoly* [Combat horting in the complex of educational means of secondary school]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 9 (pp. 6–21). Kyiv: Palyvoda A. V.
8. Yeromenko, E. A. (2013). *Vospitanie nastoychivosti u detei 6–7 let v protsesse zaniaty khortyngom* [Education of persistence in children of 6–7 years in the process of horting] *Siberian Pedagogical Journal: scientific periodical*. Novosibirsk. № 6. P. 209–213.
9. Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng yak zasib optymizatsii funktsionalnoi pidgotovky studentiv I kursantiv spetsializovanykh zakladiv vyschoi osvity ta spivrobitnykiv pravookhoronnykh organiv* [Combat horting as a means of optimizing the functional training of students and cadets of specialized higher education institutions and law enforcement officers]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 19–33). Kyiv: Palyvoda A. V.
10. Yeromenko, E. A. (2016). Education of persistence in 6–7-year-old schoolchildren during horting training: PhD dissertation. Kyiv: Palyvoda A. V. 222 p.
11. Yeromenko, E. A. (2017). *Vykhovnyi potentsial ta filosofska osnova boyovogo khortyngu* [Educational potential and philosophical basis of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 147–157). Kyiv: Palyvoda A. V.
12. Yeromenko, E. A. (2014). *Viyskovo-patriotychna programa i prykladnyi khortyng* [Military-patriotic program and applied horting] In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka hortynhu*. – Issue. 1. (pp. 10–19). Kyiv: Palyvoda A. V.
13. Yeromenko, E., Chybisov, V., Hovorukha, O., Reiderman, Y. (2015). *Vplyv zdorovya na biomekhanichni pokaznyky sertsia sportmmeniv vyschoi kvalifikatsii za rezultatamy danykh ekhokardiografii* [The impact of health on the biomechanical parameters of the heart of highly qualified athletes according to the results of echocardiography] In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka hortynhu*. – Issue. 4. (pp. 92–103). Kyiv: Palyvoda A. V.
14. Yeromenko, E. A. (2017). *Vsesvitnie ukrainske zemliatstvo ta diaspora u sprianni rozvytku boyovogo khortyngu* [World Ukrainian fellowship and diaspora in promoting the development of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 56–79). Kyiv: Palyvoda A. V.
15. Yeromenko, E. A. (2016). *Zasady formuvannya tsinnosti zdorovogo zhyttia uchnivskoi ta studentskoi molodi zasobamy khortyngu* [Principles of forming the values of a healthy life of pupils and students by means of horting] *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works*. – K.: Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University. – Issue. 10 (80) 16. – P. 38–44.
16. Yeromenko, E. A. (2017). *Medyko-biologichni ta morfofunktsionalni osoblyvosti boyovogo khortyngu u protsesi vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovia studentiv* [Medico-biological and morphofunctional features of combat horting in the process of educating physical culture and basics of student health]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 112–121). Kyiv: Palyvoda A. V.
17. Yeromenko, E. A., Fedorchenko, T. Y., Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, V. E. (2017). *Moralno-psykholoichne suprovodzhennia sportsmeniv boyovogo khortyngu v stresovykh sytuatsiyakh u protsesi zmagani* [Moral and psychological support of combat horting athletes in stressful situations during competitions]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 139–146). Kyiv: Palyvoda A. V.
18. Yeromenko, E. A. (2012). *Navchalna prohrama hurtkovoyi (seksiynoyi) roboty «khortynh» dlya uchniv I-11 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv* [The curriculum of the circular (sectional) work «horting» for pupils of grades 1–11 of secondary schools]. – Kyiv: Palyvoda A. V. – p. 268.
19. Yeromenko, E. A. (2012). *Natsionalna dytiachyo-yunatska viyskovo-sportyvna gra «Khortyng-Patriot» yak forma natsionalno-patriotynoho ta fizychnoho vykhovannia uchniv zagalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv Ukrainy* [National children's and youth military sports game «Horting-Patriot» as a form of national-patriotic and physical education of students of secondary schools of Ukraine]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka hortynhu*. – Issue. 4. (pp. 163–185). Kyiv: Palyvoda A. V.
20. Yeromenko, E. A. (2009). *Pryntsypy vykonannia y metodyka vyvchennia bazovykh tekhnichnykh elementiv khortynhu* [Principles of implementation and methodology of teaching the basic technical elements of horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.

21. Yeromenko, E. A., Boltivets, S. I., Sulima, I. V., Yeromenko, V. E. (2017). *Sylova pidgotovka shkoliariv 14–17 rokiv na urokakh fizychnoi kultury z elementamy boyovogo khortynhu* [Strength training of schoolchildren aged 14–17 in physical education lessons with elements of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 158–165). Kyiv: Palyvoda A. V.
22. Yeromenko, E. A. (2017). *Systema fizychnoho vykhovannia sportsmeniv boyovogo khortynhu* [The system of physical education of combat horting athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 188–205). Kyiv: Palyvoda A. V.
23. Yeromenko, E. A. (2009). *Trenuvannia v khortynhu* [Training in Horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.
24. Yeromenko, E. A. (2017). *Formuvannia tsinnocetiv zdorovoho zhyttia uchnivskoi molodi zasobamy khortynhu* [Formation of values of a healthy life of student's youth by means of horting]. Kyiv: Palyvoda A. V. p. 440.
25. Yeromenko, E. A. (2016). *Formuvannia tsinnocetiv zdorovoho zhyttia uchnivskoi ta studenskoï molodi na zaniattiakh khortynhom u navchalnykh zakladakh* [Formation of values of healthy life of schoolchildren and student youth at Horting classes in educational institutions]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 6 (pp. 115–123). Kyiv: Palyvoda A. V.
26. Yeromenko, E. A. (2010). *Khortynh. Navchalna prohrama dlya dytyacho-yunatskykh sportyvnykh shkil* [Horting. Curriculum for children and youth sports schools] – Kyiv: Palyvoda A. V. – p. 108.
27. Yeromenko, E. A. (2011). Horting. Working program and methodical plans of educational and training work for public organizations of physical culture and sports direction and sports clubs, groups of different forms of ownership / Ministry of Ukraine for Family, Youth and Sports, Ukrainian Horting Federation. Kyiv: NGO «Ukrainian Horting Federation». p. 40.
28. Yeromenko, E. A. (2014). *Khortynh – natsionalnyi vyd sportu Ukrainy* [Horting – the national sport of Ukraine]. Kyiv: Palyvoda A. V. [in Ukrainian].
29. Zubaliy, N. P., Zubaliy, M. D., Yeromenko, E. A., Yeromenko, V. E. (2017). *Psykhologichni ta sotsialni osnovy vykhovannia osobystosti u systemi boyovogo khortynhu* [Psychological and social bases of personality education in the system of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 122–129). Kyiv: Palyvoda A. V.
30. Ivashkovskiy, V. V., Yeromenko, E. A. (2017). *Psykhomotoryka ta psykho-fiziologichni osoblyvosti pidgotovky sportsmeniv boyovogo khortynhu* [Psychomotor skills and psycho-physiological features of training of combat horting athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 130–138). Kyiv: Palyvoda A. V.
31. Orzhekhovska, V., Fedorchenko, T., Yeromenko, E., Dikhtarenko, Z., & Melnyk, O. (2016). *Kontseptsiiia natsionalnoi filosofii vykhovannia ditei ta molodi v Ukraini na zasadakh khortynhu (proekt)* [The concept of national philosophy of education of children and youth in Ukraine on the basis of Horting (project)]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 5 (pp. 17–34). Kyiv: Palyvoda A. V.
32. Ostapenko, O. I., Zubaliy, M. D., Yeromenko, E. A., Tymchyk, M. V. (2017). *Boyovyi khortynh yak zasib formuvannia v shkoliariv fizychnykh zdibnostei yak osnovy tverezogo sposobu zhyttia v maybutniy zhyttediynosti* [Combat horting as a means of forming physical abilities in schoolchildren as the basis of a sober lifestyle in future life]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 166–172). Kyiv: Palyvoda A. V.
33. Ostrianska, O. A., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortynh u vprovadzhenni tvorchykh zdobutkiv peredovogo regionalnogo pedagogichnogo dosvidu formuvannia u starshykh doshkilnykh sotsialno-komunikatyvnykh umin u teatralizovaniy diyalnosti z vykorystanniam khortynh-lialioik* [Combat horting in the implementation of creative achievements of advanced regional pedagogical experience in the formation of senior preschoolers' social and communicative skills in theatrical activities with the use of horting puppets]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 173–186). Kyiv: Palyvoda A. V.
34. Paranytsia, S. P., Yeromenko, E. A., Kolomoiets, H. A., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortynh – fundamentalnyi osередok voïnskykh tradytsiy ukrainskoi zemli* [Combat horting is a fundamental center of military traditions of the Ukrainian land]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 9 (pp. 102–111). Kyiv: Palyvoda A. V.
35. Petrochko, Zh. V., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortynh yak zasib vykhovannia patriotyzmu u shkoliariv i studentiv* [Combat horting as a means of educating patriotism in schoolchildren and students]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 34–45). Kyiv: Palyvoda A. V.
36. Petrochko, Zh. V. & Yeromenko, E. A. (2016). *Khortynh – shkola syly i tchesti yunoho ukrainsia* [Horting is the school of power and honor of young Ukrainian]. Kyiv: Palyvoda A. V.
37. Prysiashniuk, S. I., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortynh ta problema aktyvnogo vidpochynku sportsmeniv u rizni vikovi periody* [Combat horting and the problem of active recreation of athletes at different ages]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 206–218). Kyiv: Palyvoda A. V.
38. Prysiashniuk S. I., Yeromenko, E. A., Dikhtarenko, Z. M., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortynh yak zasib formuvannia zdorovyazbezpechuvanoi kompetentnosti studentiv zakladiv vyschoi osvity IT-tekhnologiy* [Combat horting as a means of forming health-preserving competence of students of higher education institutions of IT technologies]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 9 (pp. 217–225). Kyiv: Palyvoda A. V.
39. Sychov, S. O., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortynh ta osoblyvosti optymizatsii upravlinnia atletychnym trenuvanniam u protsesi sportyvnoi diyalnosti* [Combat horting and features of optimization of athletic training management in the process of sports activity]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 219–225). Kyiv: Palyvoda A. V.
40. Tymchyk, M. V. & Yeromenko, E. A. (2014). *Khortynh yak zasib vykhovannia napolehlyvosti u molodshykh shkoliariv* [Horting as a means of educating persistence in primary schoolchildren]. In *Fizychno vykhovannia v ridni shkoli*: Issue 1. Kyiv: Pedahohichna presa.

41. Fedorchenko, T. Y., Yeromenko, E. A., Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, V. E. (2017). *Boyovyi khortyng yak zasib natsionalno-patriotychnoho vykhovannia i fizychnoi pidgotovky shkoliariv, studentskoi ta kursantskoi molodi* [Combat horting as a means of national-patriotic education and physical training of schoolchildren, students and cadets]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 80–87). Kyiv: Palyvoda A. V.

42. Chaplygin V. P., Yeromenko, E. A., Dikhtiarenko, Z. M., Korotkova T. P. (2018). *Boyovyi khortyng ta zdorovya liudyny u systemi interdystsylinarnykh doslidzhen*. [Combat horting and human health in the system of interdisciplinary research]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 9 (pp. 139–147). Kyiv: Palyvoda A. V.

43. Savchenko, Anatoliy; Yeromenko, Eduard. (2017). *Combat horting – educational practice for young people*. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 88–95). Kyiv: Palyvoda A. V.

Fedorchenko Tetiana, Yeromenko Eduard, Sulima Igor, Poltoratskyi Sergiy Combat horting as a system of moral and ethical education of the individual

Abstract. This scientific article identifies the main aspects of moral and ethical education of the individual by means of the national professional and applied sport of Ukraine combat horting, substantiates the factors of personality education of combat horting athletes of different ages, social status, abilities and sports achievements. On the basis of educational principles the list of the values of the person brought up in the course of employment is given. The state of spiritual culture and morals of society, both in the world and in Ukraine, also affects the process of education of athletes, the results of their physical and psychological training. Moral and ethical education of students in the system of combat horting is carried out in the context of civic and universal culture, covers the entire training and educational process, based on the freedom to choose the purpose of life and combines the interests of the individual, society and state. The guidelines provide for the involvement of combat horting athletes in various forms of creative and socially useful activities, in particular: cognitive, health, labor, artistic and aesthetic, sports, propaganda, games, cultural, recreational, environmental, organized during leisure hours, ie in extracurricular activities. The purpose of the main guidelines of moral and ethical education in combat horting is to create a holistic model of the educational system based on civic and universal values as a guide for designing models of educational systems in educational institutions of Ukraine. The moral and ethical basis of combat horting as a means of educating the individual in the process of systematic training is determined.

Key words: combat horting, moral and ethical education, educational potential, philosophical basis, training, competitions, personality education, physical training, physical education, human health, combat culture, basics of training, physical activity, Ukrainian traditions, fighting custom, skirmish, duel, combat training, defense of Ukraine, coaching practice, student, teacher, pedagogy, psychology, theory and methods of education.

Федорченко Татьяна, Ерёменко Эдуард, Сулима Игорь, Полторацкий Сергей Боевой хортинг как система морально-этического воспитания личности

Аннотация. В данной научной статье определены основные аспекты морально-этического воспитания личности средствами национального профессионально-прикладного вида спорта Украины боевого хортинга, обоснованно факторы воспитания личности спортсменов боевого хортинга разных возрастных групп, социального положения, способностей и спортивных достижений. На основе воспитательных принципов дан перечень ценностей личности, которые воспитываются в процессе занятий. Состояние духовной культуры и нравственности общества, как в мире, так и в Украине, также влияет на процесс воспитания спортсменов, результаты их физической и психологической подготовки. Морально-нравственное воспитание учеников в системе боевого хортинга осуществляется в контексте гражданской и общечеловеческой культуры, охватывает весь тренировочный и учебно-воспитательный процесс, основывается на свободе выбора цели жизнедеятельности и объединяет интересы личности, общества и государства. Ориентиры предусматривают привлечение спортсменов боевого хортинга к различным формам творческой и общественно полезной деятельности, в частности: познавательной, оздоровительной, трудовой, художественно-эстетической, спортивной, пропагандистской, игровой, культурной, рекреационной, экологической, организуемых в часы досуга, то есть во внеклассное время. Целью основных ориентиров морально-этического воспитания в боевом хортинге является создание целостной модели воспитательной системы на основе гражданских и общечеловеческих ценностей, как ориентировочной для проектирования моделей воспитательных систем в учебных заведениях Украины. Определены морально-этические основы боевого хортинга как средства воспитания личности в процессе системных тренировочных занятий.

Ключевые слова: боевой хортинг, морально-этическое воспитание, воспитательный потенциал, философская основа, тренировки, соревнования, воспитание личности, физическая подготовка, физическое воспитание, здоровье человека, боевая культура, основы тренировок, физическая нагрузка, украинские традиции, боевой обычай, схватка, поединок, боевая подготовка, защита Украины, тренерская практика, ученик, учитель, педагогика, психология, теория и методика воспитания.

НАШІ АВТОРИ

- Бадьора Сергій** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України,
- Біла Вікторія** кандидат юридичних наук, доцент, заступник начальника з навчально-методичної роботи Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, підполковник податкової міліції
- Болтівець Сергій** доктор психологічних наук, професор, завідувач Відділу розвитку молодіжної політики Державного інституту сімейної та молодіжної політики України
- Буток Олена** старший викладач кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, підполковник податкової міліції, майстер спорту України
- Бухтіяров Олексій** кандидат юридичних наук, заступник начальника кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, підполковник податкової міліції, майстер спорту України, учасник бойових дій
- Гришук Віктор** кандидат юридичних наук, начальник кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, підполковник податкової міліції, майстер спорту України з хортингу, учасник бойових дій
- Діхтяренко Зоя** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хортингу та реабілітації ННІСФБПР Університету ДФС України, старший науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя ІПВ НАПН України, майстер спорту України з хортингу, академік міжнародної Академії культури безпеки, екології та здоров'я – «МАКБЕЗ», голова науково-методичної колегії Національної федерації бойового хортингу України, член кафедри ЮНЕСКО «Превентивна освіта і соціальна політика», голова ГО «Об'єднання педагогів і науковців України»
- Єрмоменко Вероніка** майстер спорту України з хортингу, студентка стоматологічного факультету Національного медичного університету імені О. О. Богомольця та військової кафедри Всеукраїнської військової медичної академії, студентка Навчально-наукового інституту спеціальної фізичної і бойової підготовки та реабілітації Університету державної фіскальної служби України
- Єрмоменко Едуард** кандидат педагогічних наук, професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, член кафедри ЮНЕСКО «Превентивна освіта і соціальна політика», Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, майстер спорту України міжнародного класу, Заслужений тренер України, президент Всесвітньої федерації бойового хортингу, учасник бойових дій

Коломоєць Галина	науковий співробітник Інституту модернізації змісту освіти МОН України, Президент Асоціації сімейно-спортивного хортингу, майстер спорту України з хортингу, тренер КПК «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою»
Короткова Тетяна	кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри хортингу та реабілітації ННІСФБПР Університету ДФС України
Литвиненко Андрій	кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри фізичного виховання Харківського національного університету радіоелектроніки
Остапенко Олександр	кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання НАПН України
Остряньська Олена	кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України
Параниця Сергій	кандидат юридичних наук, професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, полковник податкової міліції, учасник бойових дій
Полторацький Сергій	начальник групи аналізу та впровадження досвіду відділу підготовки штабу Командування медичних сил, полковник Збройних Сил України, президент Національної федерації військово-прикладного хортингу України, майстер спорту України з хортингу, учасник бойових дій
Присяжнюк Станіслав	доктор педагогічних наук, професор кафедри безпеки життєдіяльності та охорони праці Державного університету телекомунікацій
Суліма Ігор	генерал-майор Збройних Сил України, член Президії Національної федерації бойового хортингу України, учасник бойових дій
Тимчик Микола	кандидат педагогічних наук, науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання НАПН України, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання факультету фізичного виховання і спорту НПУ імені М. П. Драгоманова, майстер спорту України з хортингу
Федорченко Тетяна	доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання НАПН України
Чаплигін Василь	кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри фізичного виховання, спорту і здоров'я людини ННІ спеціальної фізичної і бойової підготовки та реабілітації Університету державної фіскальної служби України
Чмелюк Василь	кандидат юридичних наук, проректор з питань підготовки кадрів податкової міліції – начальник Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, полковник податкової міліції, учасник бойових дій

Наукове видання

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ХОРТИНГУ

(українською, російською та англійською мовами)

Збірник наукових праць

Засновано в 2014 р.

Випуск 9

*Літературний редактор Ю. Г. Морозов
Англомовний редактор О. О. Бережний
Технічний редактор Ю. С. Стіпон
Дизайн обкладинки Ю. О. Ліщук*

*Відповідальний секретар збірника,
науковий редактор
і комп'ютерна верстка З. М. Діхтяренко*

Підписано до друку 19.07.2018 р.	Папір офсетний	Зам. № 0237
Формат 70х108/16	Друк офсетний	Наклад 300 пр.
Умов. друк. арк. 23,1	Гарнітура Times	

Видавець – Паливода Алла Володимирівна
03061, м. Київ, пр-т Відрадный, 95/Е; тел./факс (044) 351-21-91
Свідectво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції (серія ДК № 283 від 18.12.2000 р.)

Віддруковано в друкарні ФОП ПАЛИВОДА А. В.
03061, м. Київ, пр-т Відрадный, 95/Е; тел./факс (044) 351-21-90